

Питання для оцінки трудовими мігрантами мовного бар'єра було збудовано в блок питань про основні перешкоди спілкування з іноземними роботодавцями. Відповіді на блок питань ще раз довели подібність позицій між групою досвідчених трудових мігрантів та респондентами, які не вказали місце праці за кордоном. Головною ознакою подібності між цими групами стало невизнання недостатньої всюдіння мовою як перешкоди для спілкування з іноземними роботодавцями. Жодний респондент із групи досвідчених трудових мігрантів не підтвердив, що недостатнє знання мови є перешкодою спілкування з іноземними роботодавцями. Недостатнє знання мови як перешкоду визнали лише ті респонденти, які мають невеликий досвід роботи за кордоном (потенційні трудові мігранти) або зовсім не мають такого досвіду. Позиції досвідчених, потенційних трудових мігрантів і тих, хто ніколи не працював за кордоном, значно різняться й за іншим перешкодами спілкування з іноземними роботодавцями. Зокрема, той, хто ніколи не працював за кордоном, визнає основною перешкодою спілкування з іноземними роботодавцями дефіцит навичок спілкування. Для досвідчених трудових мігрантів дефіцит навичок спілкування не є основною перешкодою (табл. 1).

Таблиця 1
Основні перешкоди спілкування з іноземними роботодавцями

	Ніколи не працювали за кордоном	Потенційні трудові мігранти	Досвідчені трудові мігранти	Не вказали місце роботи
Недостатня інформованість	77	117	19	9
Дефіцит навичок спілкування	22,19%	33,72%	22,89%	24,32%
Неповага до культурних цінностей	125	114	18	7
	36,02%	32,85%	21,69%	25,93%
Недостатнє знання мови	5	11	4	2
	1,44%	3,17%	8,82%	5,41%
Інші перешкоди	12	7	0	0
	3,45%	2,02%	0,00%	0,00%
Декілька перешкод разом	65	48	14	6
	18,73%	13,83%	16,87%	16,22%
Немає перешкод	25	26	7	2
	7,20%	7,49%	8,43%	5,41%
Немає відповіді	20	15	8	1
	5,76%	4,32%	9,64%	2,70%
Разом	18	9	13	10
	5,19%	2,59%	15,66%	27,03%
	347	347	83	37
	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Для з'ясування чинників мовних бар'єрів респондентам було поставлено питання щодо здатності спілкуватися іноземною мовою в професійній діяльності. Відповіді на це питання показали, що вища оцінка здатності спілкування іноземною мовою у професійній діяльності характерна для ре-

спондентів із меншим досвідом роботи за кордоном. Майже третина респондентів із групи потенційних трудових мігрантів цілком згодні щодо своєї здатності спілкуватися іноземною мовою. Рівень повної увіковеності у власних здібностях спілкування іноземною мовою дещо нижчий (26,51%). Але це майже в 2 рази більше, ніж впевненість спілкуватися іноземною мовою тих респондентів, які ніколи не працювали за кордоном.

Висока оцінка потенційних мігрантів щодо здатності спілкуватися іноземною мовою у професійній діяльності пов'язана з високою оцінкою важливості знання іноземної мови в їх робочому середовищі. Важливість знання іноземної мови для досвідчених трудових мігрантів набагато нижче, ніж у респондентів, які ніколи не працювали за кордоном. Важливість знання іноземної мови для досвідчених трудових мігрантів (46,99%) майже у 1,4 рази менше, ніж у потенційних трудових мігрантів (64,55%). Це може свідчити про поверховість уявленень менш досвідчених мігрантів, на яку звернули увагу дослідники Соціологічної групи «Рейтинг». Абстрактне уявлення про умови праці за кордоном сприяють зростанню намірів українців до трудової міграції, але не зменшують ризиків та враливість в невідомих їм обставинах праці за кордоном.

Безумовно, недостатнє знання мови спілкування з іноземними роботодавцями, здатність спілкування іноземною мовою у професійній діяльності та оцінка важливості знання мови в робочому середовищі є різними аспектами вивчення проблеми мовного бар'єра трудових мігрантів з України. Питання, яке здатне інтегрувати всі визначені аспекти проблеми, — це визнання мови перешкодою, що найбільш часто виникає при спілкуванні з іноземцями. Відповідь на нього показала, що мовні проблеми існують для 24–26% респондентів, які зовсім не мають або мають невеликий досвід роботи за кордоном. Такі самі кількісні показники щодо мовних бар'єрів трудових мігрантів були зафіксовані в дослідженні за допомогою методів вивчення громадської думки. Але мовні проблеми для досвідчених трудових мігрантів знову майже у 2 рази нижчі, ніж для менш досвідчених.

Отже, знання іноземної мови в робочому середовищі важливі для 46,99% респондентів із групи досвідчених мігрантів і 64,55% тих респондентів, які мають менший досвід трудової міграції за кордоном. Мовні проблеми при спілкуванні з іноземцями виникають тільки у 15,66% респондентів із групи досвідчених мігрантів і 27,38% у тих, хто ніколи не працював за кордоном. Позиції респондентів, які мають невеликий досвід роботи за кордоном, за всіма питаннями наближаються до позицій тих респондентів, які ніколи не працювали за кордоном.

Незважаючи на те, що тільки 26,51% респондентів із групи досвідчених мігрантів вважають себе здатними спілкуватися іноземною мовою у своїй професійній діяльності, жодний не вказав мову перешкодою спілкування з іноземними роботодавцями. Це може бути пов'язано з роллю посе-